

PROLICERE VERBUM

Estava malament; molt malament. Per què no dir-ho? Fotut, molt fotut. Era conscient que havia tocat fons. Amb una recança intensa que em portava a viure en una nit fosca i freda. No podia continuar en eixe estat que em duia a dir-me, fins i tot en veu alta: no vull viure, no puc viure, no sé viure. Ni tinc fam, ni tinc fred, ni tinc son. Sols tinc plors, dolor i més dolor, angoixa i tristor. Les paraules i expressions eren destructives: em dol el passat, el passat en el present, i en el present el futur. Certament estava embogint. No es pot viure d'aquesta manera. Havia de tornar als inicis per retrobar-me i sortir-ne. El teuladí, en veure el perill, emprèn el vol per escapar de la mort o del que siga.

Sí; certament aquesta era la meua situació personal. No li trobava sentit a res. Tot em feia igual. No tenia tampoc qui em pogués transmetre il·lusió per continuar; certament estava malament i caminava per un camí sense camí, amb una solitud que em destruïa i no em duia enlloc. Havia de lluitar per tenir una raó de ser, deixar de costat dies grisos, tòxics, sempre iguals. El problema era jo i havia de trepitjar fort i posar en marxa l'enginy. La tristesa s'arrapa a la casa, a les parets, als mobles, a tot el que m'envolta; és difícil desempallegar-se'n.

Estàs en un abisme negre del qual has de sortir. Com t'hi has clavats? Has de tornar enrere per poder comprendre el que et passa i trobar claredat i sentit a una existència morta. Deixar de plorar enmig d'un toll de fang i de femta; no sols fins als turmells o genolls, sinó al clatell i el cap sencer. Ple de retrets no vas cap enlloc. El plugim és intens, cal fugir d'aquest desesper i autodestrucció. Una vida tan insuportable i feixuga no té sentit.

En veure'm amb aquest ànim, la solitud de casa em portava a guaitar pel finestral del menjador i gaudir de l'espectacle de la natura. Contemplava la Serra Calderona i el mar tan proper i blau; i això, em reconfortava. Veia passar els núvols. Uns, foscos, destructors; no deixaven veure res i et tancaven l'horitzó. Altres, cúmuls lluminosos que brillaven al mig del cel i em semblaven portadors d'esperança. Els núvols em semblaven com les persones, unes bones i altres dolentes. Jo no podia continuar així. Havia de posar-me en marxa, tornar a la vida.

Sí. El mar; l'aigua, nadar, caminar, passejar amb la bicicleta. Els bons amics, els llibres, la família. I un afer molt important: la paraula, amb la qual podia fer un camí de tornada als meus inicis. Estar mort en vida no té cap raó de ser. El dolor d'algunes absències, de vegades, no es pot aguantar. Molt endins, et queda una pena infinita i gran enyorança, però no ens podem quedar amb això: la mort no és cap solució.

La família per donar ajut i afecte. Els amics per fruir i compartir, sempre acostumen a ser pocs. Les bones aficions: la bicicleta. Agafar-la al matí o cap al vespre, i per l'Avinguda Blasco Ibáñez tot creuant el Cabanyal arribar al passeig marítim de Neptú. Contemplar el mar i passejar al seu costat com si d'un amic es tractés. Compartir un diàleg en escoltar el suau soroll de les ones. Admirar-li el rostre gris platejat o

blau intens segons les hores del dia. Calmat, com un bon amic que sap escoltar, o un tant embravit, perquè et respon en no estar d'acord amb el que dius. Finalment, continuar amb la teua companya de viatge, amb un ritme variat que et marquen els pedals, per endinsar-me per l'horta d'Alboraia i tornar a la ciutat per l'antiga Via Xurra. La veritat és que la meua ciutat, València, disposa d'una gran varietat d'ofertes. L'antic riu, avui en dia, és un gran jardí ple de festa, gaubança a compartir i vida per molts vianants i esportistes. Nadar, bracejar i allunyar-se'n un poc de la costa fa que et vinga la pau i renasquen les forces i ganes de viure. Tornes a casa seré. Tots hem de trobar camins per on poder abatre el desànim i tirar endavant.

Els bons llibres alimenten l'esperit, et fan pensar i acceleren l'imaginari. Hi ha tantes ofertes! Cadascú se'n sap de les seues. Podríem dir que les paraules són una invitació. Del verb llatí «prolicere (pro-lacio)», «prolicere ad verbum», és incitar, induir a la paraula. Com diria Tàcit, «prolicere aliquem ad spem», fer brillar l'esperança als ulls d'un. Però, si sols diem «prolicere verbum», és un provocar, un causar, en el meu cas, la paraula escrita. Aquesta ha estat la primera gran raó que m'ha llançat a escriure. I he tornat als meus orígens.

He fet una introspecció, igual que fa molts segles ho va fer l'anomenat pare d'aquest mètode, Sant Agustí, el bisbe d'Hipona, en el seu llibre *Les Confessions*. En alguns temes fou nefast per les seues opinions. És el cas de la sexualitat que, des d'aleshores, ha portat de cap l'Església, obsedida per aquesta qüestió, i ha fet que el concepte de pecat hi haja d'anar molt lligat. Especialment, s'hi veia en les preguntes i fixacions dels confessors de la meua infantesa. Quant de dolor, tribunals d'inquisició, fogueres, morts! Tot en nom de l'amor de Déu.

Quina bogeria! Molt se n'ha parlat i és ben trist. Malauradament, continua influint en la consciència de moltes persones. Cal tenir memòria. Sant Agustí va fer un gran exercici per trobar-se a si mateix penedit del seu passat i vida de perdulari. Després va negar a tothom el seu dret a estimar mitjançant el llenguatge de la sexualitat. Volia apropar-se a Déu. Jo vull reconciliar-me amb mi mateix. Estem plens de referents, són molts els grans autors que han fet un retorn als orígens. Sense introspecció i veritat no hi ha història —ens diuen. Pot ser que jo també ho necessite. M'ha d'ajudar a comprendre i a estimar-me.

Vull parlar de mi i contar històries d'altres perquè també són meues, perquè en forme part, perquè sens elles no em puc entendre, perquè, en part, en soc resultat, perquè res m'era aliè del que passava al meu voltant. El llistat dels que parlen de fer memòria és inacabable, perquè com ens diu Joan Fuster, escriure és recordar. I com ens diu Carmelina Sánchez-Cutillas en *Matèria de Bretanya* «I si evoque aquell temps amb melangia, ho faig en un intent de ressuscitar-lo». En el meu cas, a més a més, és també per retrobar-me.

Amb els anys, la meua memòria es fa més i més gran, com una casa de camp a la qual li han afegit a poc a poc cambres, estables, pallisses: un espai ampliat a la força. Hi ha habitacions on no tens ganes d'entrar-hi, armaris robbers sens cap gana d'obrir-los, rebosts que vols tancar amb clau i oblidar-los, perquè entre altres coses et fan mal. Tothom té els seus secrets i té dret a tenir-los. La casa de la meua infantesa és molt bonica: un espai acollidor i lluminós per a fruit. Totes les seues estances tenen les portes obertes: estan plenes de claredat, tot i que en la vida, en alguns moments del dia, se'n pot anar el sol i

fer-se fosc. No importa, necessite tornar-hi: aquella memòria, aquella casa, aquella vida d'infant, em fa falta per poder continuar i ser jo: és important recordar per poder tirar endavant.

Aquell xiquet no s'ha de demanar perdó. De què? Aquell nen fou feliç: el van ensenyar a ser-ho, perquè el van estimar. No se li pot fer cap retret. Ha de recuperar persones, veus, imatges, dies, hores, moments màgics. Aquell nen també vol trobar-se amb el lector. Aquest és el propòsit últim d'un escriptor. Compartir la teua vida, saber que hi ha gent al teu costat i que potser han tingut vivències i experiències semblants i no estàs sol. Caminen amb tu, estàs acompanyat, és important saber-ho, et donen forces i ganes de continuar.

Recorde els dramaturgs grecs com Sòfocles i Eurípides i torne a comprovar com en les seues tragèdies provocaven una catarsi personal en l'espectador, una explosió d'emocions i sentiments que cadascú experimentava en solitari. I com, per contra, el comediògraf Aristòfanes igual que els romans Plaute i Terenci, el que feien era crear una catarsi col·lectiva entre tot el públic, les rialles i els sentiments eren compartits per tots: una tasca difícil d'aconseguir. Plaute, en totes les seues obres, al final demanava als espectadors aplaudiments. En l'Amfitrió deia: «I ara espectadors, en honor al Suprem Júpiter, aplaudiu ben fort». Jo només aspire a sentir-me comprés i acompanyat. I tenir l'horitzó sempre obert per poder tenir una eixida cap avant.

La vida és massa bonica i breu per haver de passar-se tot el temps plorant. Tothom mereix poder tornar a començar. Als moralistes els podem recordar aquelles paraules de: no jutgeu i no sereu jutjats. Crec que formen part de l'essència del cristianisme. Hi ha tant de text! Podem citar-ne algun: «La paraula

revela el cor de la persona», Eclesiàstic 27,6. «Del que sobreix del cor, en parla la seua boca», Lluç 6,45. I per concloure vull dir: la vida dels altres és tan avorrida en el bon sentit de la paraula! Tenim tantes contradiccions els sers humans i ens sabem perdonar tan poc!

Finalment, vull recordar Carme Riera en *Dins el darrer blau*, quan posa en boca del jueu Gabriel Valls, a la Mallorca de finals del segle XVII, víctima de la Inquisició i abans de ser dut a la foguera: «Sóc l'amo de ses meues paraules, després són ses meues paraules ses que es converteixen en es meu senyor». També vull fer meues aquestes paraules. Hi ha gent que sap que, abans de parlar, ha perdut totes les batalles. Fa igual. La força de la paraula, en el meu cas, ha de fer possible que el negre i gris fosc, massa temps instal·lat en la meua vida, done pas a la claredat del dia, a la lluminositat de la meua terra, al blau seré del meu mar, a un cel sense núvols, obert al verd intens dels camps de la marjal en primavera, i a la pau i quietud dels carrers del meu poble.

La paraula per a mi ha de ser com les ales del falcó pelegrí: l'au, segons diuen, més ràpida del món. Un camí per a la conquesta de la llibertat i la pau interior.

I el perquè dels títols en llatí ja ho comprendreu al final.

PUERORUM OCULI

«Fa un dia preciós». Aquesta és la meua resposta quan arribe a una casa on hi ha xiquets. El seu somriure il·lumina la meua cara trista i malenconiosa i sent que em revenen les ganes de viure, perquè em dona dignitat i em fa sentir estimat. «La millor olor, és la del pa, el millor sabor, el de la sal, el millor amor, el dels xiquets». Això diu Graham Greene. Per això, crec que el seu somris és com el trenc d'alba, quan comença el dia i tot surt de la foscor. El sol dona claredat i sentit al voltant, per tot arreu, a tot el que els nostres ulls poden contemplar; i ens fa pensar que meravellós és poder sentir-se viu, i poder gaudir de dir: estic viu!

En el meu cas, com he fet al llarg de tota la vida, obrir la finestra de l'habitació i exclamar: fa un dia preciós! No importa si fa un sol primaveral o plou a cànters en un dia fosc de la tardor; si el rostre està feliç o reflecteix una gegantesca tristesa per tot el que li està passant; i no importa si com diu Jaume Cabré en *Jo confesso*: «Em sento vell, i la dama de la dalla m'invita a seguir-la. Veig que ha mogut l'alfil negre i em convida, amb un gest educat, a prosseguir la partida. Sap que vaig molt curt de peons. Tot i això, encara no és l'endemà i miro quina peça puc moure. Soc jo sol davant del paper, la meua darrera oportunitat».

Els ulls dels xiquets m'han inspirat. Tal com diu Antoine de Saint-Exupéry en *El petit príncep*: «sols amb el cor es pot veure amb claredat». També és cert que el propòsit d'un escriptor és: «sondejar en els límits més extrems de la humanitat», segons afirma Shusaku Endo. Per això vull entrar en la ment i tornar a veure els ulls d'aquell xiquet: tal vegada m'ajude a comprendre tots els esdeveniments que posteriorment han succeït en la meua existència. Vull escoltar-lo; continua dins de mi. Mai l'he oblidat, i el vull retrobar. També perdonar els qui li posaren obstacles i en alguns moments, li furtaren el somriure i la mirada d'un vailet. Tots sabem, i per això ens ho diuen una vegada i una altra els psicòlegs, que la millor manera de fer bones persones, és que els xiquets, al llarg de la seua infantesa, siguen feliços. Sempre m'he dit quan els veig pels carrers de la mà o al braç dels seus pares, amb una expressió en la seua cara de seguretat: «és una pena que per culpa de diferents motius com la pròpia família i el sistema educatiu i social, moltes d'aquestes criatures algun dia puguen perdre la llum dels seus ulls».

Qui pogués recuperar els ulls del nen que un dia va ser! Eixa mirada, tendra, innocent, neta, observadora i esbrinadora que ens ompli el cor de tendresa. Malauradament, acostuma a romandre pocs anys i aquell esclat d'innocència es pot trencar. Com els clavells de l'aire; no et demanen res, ni tan sols aigua, però quan surten i esclaten amb un roig intens, són tan bonics i duren tan poc! Es mustien i s'assequen i es queden amb un color de palla seca, lleig en recordar el que foren. Hi ha criatures que la perden prompte: aprenen ràpid dels majors i poden ser fins i tot més cruels. Es fan burlers, envejosos, venjatius, manipuladors i maltractadors: fan perdre el somriure als altres; els amarguen la vida. Tots en coneixem, de casos que tardaren

poc a perdre l'encant dels seus ulls i la seua mirada es va tornar trista, malenconiosa i angoixant per culpa de companys o, més trist encara, per culpa dels pares o algun que altre mestre.

Pense quina sort tenen els que conserven eixos ulls de xiquet tota la vida, i aquesta idea em fa vindre a la memòria una anècdota del que em va passar als sis anys. La mare, un dis-sabte cap al migdia, s'havia deixat el seu moneder damunt la taula del menjador com era el seu costum. Sense pensar per què ho feia, el vaig agafar i el vaig obrir: hi havia algun bitllet de cinc pessetes i algunes monedes d'una i en vaig agafar dos, vaig tancar el moneder i el vaig tornar a deixar al mateix lloc. Què he fet? Vaig pensar, però no podia ni volia tornar enrere. A la ment em venia la imatge de la senyora Maria i la seua cistella gran plena de llepolies, asseguda en el seu catret a'inici del carrer Muntanya, fent cantó amb la plaça. Quin dia més trist vaig passar! A la nit, ma germana Xelo i jo sopàvem al voltant del tendur de la saleta d'estar; el pare no havia arribat encara. La mare ens escudellava uns trossets de llomello amb creïlles fregides i alls tendres. En acabar, es va quedar molt seriosa mirant-me i em va dir:

— Que malament estàs! Estàs trist, tens els ulls apagats, que te passa?

— He fet una cosa mal feta.

— I me la pots contar?

— Es que t'enfadaràs si t'ho dic -li vaig contestar acotant el cap i fugint de la seua mirada.

— I per què no ho intentes? — Em va dir amb el millor dels seus somriures i una mirada tendra que m'invitaven a parlar i perdre un poc la por al possible càstig.

— T'he furtat dues pessetes este matí. -Li vaig respondre a

la vegada que les treia de la butxaca i les posava sobre la taula.

Ella va guardar silenci uns instants. Després em va parlar amb el semblant seriós:

—Mira'm als ulls? Dis-me! De què t'ha servit?

—Ho he passat molt malament.

—Puix ara ja saps que això no ho has de fer.

Ja no parlàrem més; i em va estranyar, perquè en altres ocasions, per no res em muntava un cacau. Açò era una cosa seriosa i em feia més mal el seu silenci. Ma germana, amb sols quatre anys acabats de fer, no se'n va assabentar massa. Pujàrem a les nostres habitacions i, en ajudar-me a entrar al llit, tot i que no era massa expressiva en els seus afectes, em va abraçar, em va besar i em va dir.

—No tornes a fer-ho mai més. Ja veus de què t'ha servit fer coses roïnes.

Jo em vaig agafar ben fort a ella i li vaig dir:

—No tornaré a fer-ho mai més.—Estava a punt de plorar.

Després va arribar el pare. Intentava assabentar-me del que parlaven, «li ho estarà contant la mare», pensava. El vaig cridar com feia algunes nits en escoltar la seua veu:

—Pare! Tinc set!

—Ara pujaré —fou la seua resposta.

Va seure al llit al meu costat, em va donar el got d'aigua i mirant-me als ulls em va dir:

—Xe! Este xiquet! Que tu no saps que estava malament furtar-li diners a la mare?

—No ho tornaré a fer -li vaig contestar a ell també.

Em va acotxar estrenyent-me les mantes contra el cos, era febrer i feia fred, em va donar dos besos al front, em va acaronar els cabells i em va dir:

—Jo sé que eres un bon xiquet i no ho faràs més. Demà vull tornar a vore l'alegria i la llum en els teus ulls.

Eixa és la força que ens ha de portar a continuar endavant. Sempre he pensat que els ulls dels nins, solen ser finestres obertes a la sinceritat; i amb eixa intenció i propòsit, em posaré a escriure. Possiblement, quan ens fem vells, tornem als nostres primers anys. Per això li done la raó al gran comedidògraf grec Aristòfanes, quan deia: «la vellesa és la segona infantesa». Sol dir-se, quan es parla d'un ancià: «mireu-lo, s'ha tornat un xiquet». Malauradament, això acostuma a tenir un to despectiu, perquè a la nostra societat, els vells molesten.

Els xiquets saben molt de moments màgics. Nosaltres observant-los podem aprendre. Fins i tot, recuperar els que tots nosaltres vam viure i del que fórem protagonistes. Mirant-los podem aprendre a ser millors persones. Per eixe motiu vull tornar a aquell nen que vaig ser i que, avui dia, i després de tants i tants anys, m'ha d'ensenyar moltes coses. És cert que, per poder trobar algú, primer t'has de trobar tu mateix. Si camines perdut, si no sap qui ets, com pots reconèixer els altres? Estic ben segur que l'escriptura d'aquestes planes m'ajudara a poder abastar el meu objectiu.

Finalment, i com no, vull recordar aquelles persones tan estimades del meu carrer; les quals jo mirava amb els ulls que tenia de menut. Lògicament, elles em responien amb el seu afecte. Afecte que mai he oblidat i que m'ha donat forces per continuar endavant en moments de la meua existència.

Si; és ben cert. Com diria, Isabel, la meua àvia materna: no hi ha cosa més bonica que «els ulls dels xiquets».